

BẢN KHE CÁT - HƯỚNG ĐI MỚI CỦA DU LỊCH CỘNG ĐỒNG TỈNH QUẢNG BÌNH

ĐẶNG NGỌC ĐƠN

Quảng Bình, mô hình du lịch cộng đồng đã xuất hiện trong mấy năm trở lại đây với hai địa điểm Homestay Chày Lập và Farmstay Hòa Sơn - Cự Nẫm, huyện Bố Trạch. Tuy nhiên, đây mới chỉ rất ít những mô hình du lịch cộng đồng được đầu tư và hoạt động bài bản. Trong khi đó, đại đa số dân cư trong số 65.000 người dân thuộc 13 xã vùng đệm Vườn Quốc gia (VQG) Phong Nha - Kẻ Bàng, trong đó có gần 14.000 người thuộc các dân tộc thiểu số là những người có ảnh hưởng trực tiếp đến bảo tồn đa dạng sinh học của VQG Phong Nha - Kẻ Bàng với văn hóa bản địa độc đáo và khác biệt vẫn chưa có cơ hội tham gia vào các hoạt động du lịch để có thể giảm bớt lệ thuộc vào khai thác tài nguyên rừng. Việc sử dụng văn hóa phong phú và đặc sắc của các dân tộc anh em như nguồn tài nguyên vô tận làm các sản phẩm du lịch để vừa thu hút khách, vừa góp phần bảo tồn văn hóa truyền thống lâu đời của mỗi dân tộc, tạo thu nhập bền vững cho người dân là điều hết sức cần thiết và phù hợp. Bản Khe Cát xã Trường Sơn, huyện Quảng Ninh sẽ là một điểm du lịch cộng đồng tiếp theo của Quảng Bình hứa hẹn thu hút sự quan tâm của du khách.

Bản Khe Cát, có 70 hộ và 273 khẩu là người Bru-Vân Kiều cư trú ở tả và hữu ngạn dòng suối Cát. Đây là bản đầu tiên đến định cư tại xã Trường Sơn, nằm gần đường Hồ Chí Minh nhánh Tây, giao thông tương đối thuận tiện. Sau gần nửa thế kỷ định cư, đồng bào Bru-Vân Kiều ở bản Khe Cát đã có những thay đổi căn bản về đời sống văn hóa, kinh tế, xã

hội... xây dựng bản làng khang trang hơn. Từ bỏ lối canh tác phát, cọt, đốt, tria, người Bru-Vân Kiều đã chuyển sang cấy lúa nước hai vụ mỗi năm. Họ còn trồng thêm lạc, ngô, đậu, bầu, bí... để tăng thêm thu nhập. Người Bru-Vân Kiều không còn đi săn con thú, hái quả rừng, những người con của rừng trở thành người trồng cây, bảo vệ và chăm sóc rừng. Sự thay đổi trong tập quán lao động cùng với giao thoa giữa hai nền văn hóa Kinh - Bru-Vân Kiều cùng chung sống trên địa bàn xã Trường Sơn đã góp phần làm thay đổi đời sống tinh thần của người Bru-Vân Kiều ở bản Khe Cát nói riêng và xã Trường Sơn nói chung. Bên cạnh những thay đổi phù hợp với đời sống mới, đồng bào Bru-Vân Kiều vẫn bảo lưu được những giá trị truyền thống về phong tục, tập quán, tín ngưỡng... Người Bru-Vân Kiều ở bản Khe Cát vẫn sinh sống trên những nếp nhà sàn truyền thống đã gắn bó với họ bao đời nay và coi đó như niềm tự hào về bản sắc riêng của dân tộc mình. Điểm xuyết như những bông hoa giữa thiên nhiên hiền hòa, những ngôi nhà sàn của đồng bào Bru-Vân Kiều vẫn tồn tại kiêu hãnh và chứa đựng bên trong đó là những giá trị văn hóa truyền thống độc đáo. Người Bru-Vân Kiều thật thà và rất mến khách, luôn mong khách đến ăn và ngủ lại để mang may mắn đến cho gia đình. Các bữa ăn hàng ngày, bà con thường để dành lại một ít thức ăn và nhất thiết phải có rượu để khoản đãi khách quý nếu có. Thức ăn là các loại rau rừng, cá suối, tôm khe, ốc khe... được xem là đặc sản của bà con trên này. Qua khảo sát cho thấy, bản Khe

Cát là một trong số rất ít các bản còn duy trì các hình thức sinh hoạt văn hóa truyền thống độc đáo của người Bru-Vân Kiều như hàng năm, bản tổ chức các lễ hội lập lỗ hạt giống, lễ mừng lúa mới, lễ mở cửa rừng... Bản có các nghệ nhân cao tuổi là những hạt giống quý nắm giữ những tinh hoa văn hóa phi vật thể của người Bru-Vân Kiều ở xã Trường Sơn như: nghệ nhân Hồ Văn Ai, Trần Văn Phúc, Hồ Văn Đài, Nguyễn Thị Hồng, Hồ Thạch... tài hoa trong việc chế tác và sử dụng các loại nhạc cụ, các điệu hát, điệu múa dân gian và cách thức tổ chức các nghi thức trong các lễ hội, cúng tế truyền thống. Đặc biệt, bản Khe Cát là địa phương đầu tiên trong xã Trường Sơn thành lập được câu lạc bộ âm nhạc truyền thống của người Bru-Vân Kiều sẵn sàng biểu diễn phục vụ cộng đồng và phục vụ khách du lịch. Bên cạnh đó, bản Khe Cát còn có các nghệ nhân là những người nắm giữ các phương pháp đan lát thủ công truyền thống của người Bru-Vân Kiều. Họ xem đan lát là niềm say mê và là niềm tự hào về truyền thống của dân tộc. Cùng với tâm nguyện gìn giữ nghề truyền thống, các nghệ nhân luôn sẵn sàng truyền nghề cho con cháu của địa phương. Các sản phẩm làm ra mặc dù đơn giản nhưng rất đẹp và tiện lợi với kỹ thuật khéo léo, độc đáo. Khe Cát còn gìn giữ và duy trì được các giá trị văn hóa lâu đời của người Bru-Vân Kiều như: nghệ thuật âm nhạc, nghề thủ công truyền thống, các điệu múa và lễ hội.

Ông Lê Thế Lực, Giám đốc ban quản lý Dự án phát triển Du lịch bền vững tiểu vùng sông Mê Kông tỉnh Quảng Bình cho biết: “Bản Khe

Câu lạc bộ âm nhạc truyền thống bản Khe Cát

Ảnh: Đ.N.D

Cát, xã Trường Sơn có nhiều điều kiện và tiềm năng để phát triển mô hình du lịch cộng đồng. Hiện Dự án đang tiếp tục triển khai các hạng mục thiết kế sản phẩm đầu ra cho du lịch hứa hẹn mang lại hướng phát triển kinh tế mới cho xã Trường Sơn”.

Tuy nhiên, việc xây dựng bản Khe Cát thành mô hình Du lịch cộng đồng cần có sự đầu tư, tiến hành các hạng mục một cách chín chu và đúng đắn với các kế hoạch cụ thể. Còn rất nhiều khó khăn và thách thức trong công tác tổ chức, quy hoạch, xây dựng, đào tạo... bởi bản Khe Cát mới chỉ có những điều kiện ban đầu trong một chuỗi các điều kiện cơ bản và cần thiết khác để trở thành mô hình du lịch cộng đồng hoàn chỉnh và hiệu quả. Du lịch cộng đồng thường thu hút du khách nước ngoài, trong khi đó vấn đề ngoại ngữ thì hoàn toàn xa lạ với người dân bản địa. Các dịch vụ lưu trú, ăn uống còn mang tính chất tự cung tự cấp, chưa có các cơ sở đủ tiêu chuẩn để đón tiếp khách lưu trú qua đêm. Các sản phẩm lưu niệm còn nghèo nàn và đơn điệu về loại hình và kiểu dáng...

Từ năm 2011 cho đến nay, BQL Dự án phát triển du lịch bền vững tiểu vùng sông Mê Kông tỉnh Quảng Bình đã phối hợp với Công ty TNHH Tư vấn đào tạo nghề Việt Nam, Công ty TNHH xuất nhập hàng thủ công mỹ nghệ Vạn Xuân tổ chức hội thi nghề thủ công mây tre đan truyền thống tại các bản trong xã Trường Sơn; phối hợp với Công Ty TNHH Truyền thông Cát Vàng tiến hành mở các lớp “phục dựng và truyền dạy âm nhạc truyền thống của người Bru-Vân Kiều tại cộng đồng kết nối du lịch” ở bản Khe Cát và Cỏ Tràng. Đây là cơ sở để thiết kế các sản phẩm du lịch cộng đồng, đồng thời đã góp phần phục dựng thành công các loại hình dân ca dân vũ, âm nhạc và nghề thủ công đan lát truyền thống độc đáo của người Bru-Vân Kiều tại xã Trường Sơn, tránh nguy cơ mai một và thất truyền trong đời sống mới. Câu lạc bộ âm nhạc truyền thống tại bản Khe Cát và Cỏ Tràng đã được thành lập, sẵn sàng biểu diễn thường xuyên tại cộng đồng và phục vụ khách du lịch.

Bà Bùi Thị Thanh Huyền, Phó giám đốc Công ty TNHH Truyền thông Cát Vàng cho biết: “Trong quá trình triển khai thực hiện dự án cho thấy đồng bào Bru-Vân Kiều ở bản Khe Cát còn gìn giữ và bảo tồn được nhiều loại hình văn hóa nghệ thuật truyền thống đặc sắc, có thể xây dựng thành các sản phẩm du lịch cộng đồng kết hợp với danh thắng tại địa phương phục vụ du lịch trong tương lai”. Trên cơ sở các hoạt động đã và đang thực hiện, Dự án phát triển du lịch bền vững tiểu vùng Mê Kông tỉnh Quảng Bình với giai đoạn 2 sẽ xây dựng hạ tầng và tiến hành khai thác du lịch cộng đồng tại xã Trường Sơn. Đây là cơ hội đây triển vọng để phát triển du lịch và tạo hướng phát triển kinh tế mới bền vững cho vùng đất Tây Nam Quảng Bình.

Để dự án thực sự hoạt động có hiệu quả cần tiến hành đồng thời nhiều giải pháp, trước hết cần có sự liên kết, phối hợp chặt chẽ giữa các

cơ quan chức năng và người dân bản địa xây dựng đề án phát triển du lịch cộng đồng ở bản Khe Cát phù hợp với tình hình thực tế; hai là, học hỏi và vận dụng các kinh nghiệm tổ chức, hoạt động, quản lý... từ các mô hình du lịch cộng đồng trong và ngoài tỉnh; ba là, làm tốt công tác tuyên truyền vận động từ cấp ủy, chính quyền, đoàn thể đến người dân địa phương về việc xây dựng và phát triển mô hình du lịch cộng đồng, làm rõ lợi ích thiết thực của người dân khi vừa là chủ thể kinh doanh, vừa là người trực tiếp hưởng lợi; bốn là, tổ chức các lớp tập huấn, đào tạo các kỹ năng cần thiết về nghiệp vụ du lịch cho người dân tại bản như: nghiệp vụ hướng dẫn du lịch, ngoại ngữ, các kỹ năng đón tiếp, phục vụ khách...; năm là, đầu tư xây dựng, nâng cấp các cơ sở lưu trú vừa đảm bảo giữ gìn được tính truyền thống của người Bru-Vân Kiều, vừa đáp ứng được yêu cầu nghỉ ngơi lưu trú của khách; sáu là, tạo mối liên kết với các đơn vị lữ hành nhằm duy trì được nguồn khách ổn định và lâu dài.

Để mô hình du lịch cộng đồng trở nên chuyên nghiệp và hiệu quả cần rất nhiều yếu tố cộng hưởng, bổ trợ lẫn nhau cũng như công sức và tâm huyết của các cơ quan chức năng và những người làm công tác du lịch. Xây dựng bản Khe Cát thành mô hình du lịch cộng đồng sẽ tạo cơ hội cho đồng bào dân tộc thiểu số được tham gia vào các hoạt động du lịch để có thể giảm bớt lệ thuộc vào khai thác tài nguyên rừng. Trên núi rừng Trường Sơn, văn hóa cùng với cảnh quan thiên nhiên đến lượt mình tạo ra giá trị vật chất mang đến sinh kế bền vững cho đồng bào Bru-Vân Kiều. Các sắc màu văn hóa độc đáo của đồng bào Bru-Vân Kiều sẽ góp phần làm lung linh thêm cho các thắng cảnh thiên nhiên hùng vĩ của vùng đất phía Tây Nam tỉnh Quảng Bình. Bản Khe Cát sẽ là điểm dừng chân lý thú trên đỉnh Trường Sơn đối với du khách yêu thích khám phá văn hóa, trải nghiệm cuộc sống tại Quảng Bình ■